

Jugoslavije, Društvu književnika Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore, Udruženju nastavnika tih četiriju republika, Udruženju novinara četiriju republika, Udruženju za srpskohrvatski jezik u Beogradu, Sarajevu i Titogradu, Hrvatskom filološkom društvu u Zagrebu, Slavističkom društvu Srbije, Društvu prevodilaca svih četiriju republika, Odboru za prosvjetu FNRJ u Beogradu i Savjetima za prosvjetu i školstvo četiriju republika. Središnjice će dakako razaslati tekstove i svojim glavnim podružnicama. Osim toga tekst će se pravopisa poslati i Predsjedniku Republike, predsjedniku Narodne skupštine, predsjednicima Skupštine, odnosno Sabora četiriju republika i predsjednicima Izvršnog vijeća Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

Zaključeno je, da diskusija traje dva mjeseca nakon primitka teksta, a eventualne primjedbe i obrazloženi prijedlozi diskutantata slat će se sekretarijatu Pravopisne komisije pri Matici Srpskoj u Novom Sadu i pri Matici Hrvatskoj u Zagrebu. Kada sekretarijat Pravopisne komisije u Zagrebu i Novom Sadu razredi sve te obrazložene primjedbe i prijedloge, Pravopisna će se komisija još jednom sastati, i to u Beogradu, da razmotri pridošli materijal i u potpunoj kompetenciji donese posljednju odluku. Poslije te sjednice pravopis će se, zajedno s pravopisnim rječnikom, predati u štampu u dva istovremena izdanja: ijekavsko i latinicom u Zagrebu i ekavsko i ćirilicom u Novom Sadu.

Umnožavanje tekstova i sama diskusija trajat će nekoliko mjeseci, a u to isto vrijeme priređivat će se prema izrađenim pravilima pravopisni rječnik, koji će biti omašan, jer će pored pravopisne problematike obuhvatiti i akcenatsku problematiku i jer se ne će zadržati samo na prostonarodnom rječničkom blagu, nego će obuhvatiti i stručne i naučne riječi i izraze. Prema akcenatskim načelima, koja je utvrdila Pravopisna komisija na pretposljednem sastanku, tekst pravopisnog rječnika priredit će uži odbor (prof. Belić, prof. Hraste i prof. Vuković) i podnijeti ga na odobrenje Pravopisnoj komisiji, koja će ga razmotriti i

usvojiti na sastanku u Beogradu u mjesecu lipnju 1958. Tako brzo moći će se rječnik izraditi samo zato, što je već bio započeo u Pravopisnoj sekciji Hrvatskog filološkog društva u Zagrebu prije nekoliko godina.

Kao autor čitavog pravopisa bit će označena Pravopisna komisija, a kao izdavači Matica Hrvatska i Matica Srpska. Isti će izdavači izdati i manje, školsko izdanje pravopisa, i to prema direktivama autora.

Kao što se po iznesenom vidi, rad je na velikom pravopisu prilično opsežan i zamršen, pa se samo tako može razumjeti, što se protegao i na dulje vrijeme, nego se očekivalo.

Ljudevit Jonke

OZNAČIVANJE IZGOVORA STRANIH IMENA U ŠTAMPI

Kao što je poznato, »Vjesnik u srijedu« započeo je s praksom davanja izgovora stranih imena i naziva u zagradama neposredno iza njih. Praktičniji način, t. j. njegovo donošenje na kraju članka, izgleda, da je napušten. Međutim, još je veća šteta, što se i izgovor, koji se ovako donosi (u posljednje vrijeme sve nemarnije i nedosljednije) daje na prilično nepraktičan način.

Čitaocima ne ćemo naime nimalo pomoći, ako im nakon imena poznatog glumca *Leslie Howarda* napišemo u zagradi *Howard* (»Vjesnik u srijedu«, 22. I. 1957.) umjesto pravilnog (premda naravno pojednostavljenog) *Haward* — a konačno, moglo se je dodati i *Lezli*, da se ne bi, kao što se i radi, čitalo krivo *Lesli*. U istom broju nalazimo i *Humphrey Bogart* kao *Hemfri*, umjesto pravilnog *Hamfri*; *Bette Davis* kao *Devis*, umjesto *Dejvis*; *Clark Gable* kao *Gebl*, umjesto *Gejbl*. Neki će vjerojatno braniti oblike *Devis* i *Gebl* kao »uobičajene« i »već usvojene«, dok će *Dejvis* i *Gejbl* smatrati »pedantnim«. Ako bismo to prihvatili, našli bismo se, međutim, ubrzo pred velikim brojem sličnih slučajeva, koje bi jednako trebalo prihvaćati (i oblik *Hemfri*, ma da potpuno pogrešan i neprihvatljiv, ne bi ostao bez branilaca kao »već usvojen« oblik) — tako da bi se naše poučavanje i ispravljanje

griješaka moralo pretvoriti u njihovo sankcioniranje.

Slične griješke ne prestaju ni u kasnijim brojevima istog tjednika. *Noel Coward*, u broju od 13. II. 1957., postao je *Kovard* umjesto *Kauard*; *Sir Humphrey Davy* (27. II. 1957.) prenosi se kao *Hemfri Devi* umjesto *Hamfri Dejvi*; u broju od 26. III. 1957. nalazimo, da se *Andrew* čita *Endrju* umjesto *Endru*, a u broju od 24. IV. 1957., da se *Garret* čita *Džeret* umjesto *Geret*. Ova dva posljednja primjera naročito zapanjuju, jer se od ljudi, koji obavljaju taj posao u redakciji spomenutog tjednika, očekuje, da znaju bar tako važna i osnovna pravila engleskog izgovora kao ta, da se *g* pred *a* ne može *nikada*¹ čitati kao *dž* i da (iako se *ew* inače čita kao *ju*) poslije *r* ne može *nikada* dolaziti *ju*, nego samo i jedino *u*.

Čak kad bi dotični novinari i vršili svoj posao savjesnije, iskrsavale bi druge teškoće. Uzmimo, na primjer, prezimena. što počinju s *Mac* (*Mc*), koje je uvijek nenaglašeno. Ako izgovor prezimena *Mc Leod* i *Mc Kinley* označimo kao *Meklod* i *Mekinli*, kao što je učinjeno u »Vjesniku u srijedu« od 24. IV. 1957., najvjerojatnije je, da će velika većina čitalaca naglasiti, prema duhu našeg jezika, prvi slog, dakle *Meklod* i *Mekinli* ili *Mëkłod* i *Mëkinli*. Da se to izbjegne, a to bi nam trebalo biti cilj, ako se već trudimo, da upoznamo svoje čitaoce s pravilnim izgovorom stranih imena, trebalo bi kod izgovornog oblika uvijek označivati, koji je slog naglašen, dakle *Meklòd* i *Mekinli*. Bilo bi zapravo, prema engleskom izgovoru, točnije upotrebiti kratki silazni umjesto kratkog uzlaznog naglasaka, ali to bi samo zbunjivalo šire krugove čitalaca. I na kraju, prije nego pođemo dalje, da dotjeramo do kraja izgovor prvog prezimena — nije *Meklod* nego *Meklòud* (unatoč pisanju *Mc Leod*: pisanje i čitanje engleskih prezimena dvije su često vrlo različite stvari).

Osim naglasaka trebat će često označivati i dužinu naglašenog vokala. Nije, na pri-

¹ Osim u riječi *gaol*, tamnica (čit. džejl), pa i ona ima oblik *jail*, koji je (osim u službenoj upotrebi) jednako čest u Engleskoj, a isključiv u SAD.

mjer, nikako dovoljno, da izgovor prezimena *Meaney* označimo kao *Mini* (»Vjesnik u srijedu«, 24. IV. 1957.), jer će ga, uz one, koji ga budu čitali s dugim *i* — što je i ispravno — neki nesumnjivo pročitati i s kratkim *i*, kao *Mini* ili *Mini* (kao da je izvorni oblik *Minney*, *Minnie*, *Mিনny*, ili nekako slično). Tu bi trebalo označiti dužinu, čime bi se ujedno označilo i mjesto naglasaka. Najjednostavnije bi se to moglo učiniti običnom oznakom za dužinu: *Mini*, jer je engleskom jeziku, kao što je poznato, stran melodiozan naglasak, pa prema tome i naši dugi akcenti, uzlazni ili silazni².

Jedino ovakvim, detaljnijim, označivanjem izgovora postići ćemo cilj, za kojim se ide, kad se u dnevnoj štampi usvaja načelo davanja izgovornog oblika riječi iza izvornog. U protivnom slučaju treba se složiti s prof. Josipom Hammom u tome, da »s dosadašnjim 'uproščivanjem' i 'prilagođivanjem' ne ćemo daleko doći.«³

Pošto je ovaj članak već bio napisan, »Vjesniku u srijedu« pridružio se (od 18. IX. 1957.) i »Vjesnik«, koji daje izgovor stranih imena u zagradama u tekstu, ali s malo više uspjeha, što dokazuju slijedeći primjeri iz samo jednog broja nakon uvođenja spomenute prakse. U broju od 19. IX. čitamo tako: »poznate Carneggieve (*Karne-džijeve*) zadužbine« umjesto *Karnegijeve*. Krivo je uostalom upotrebljena i riječ za-

² Zanimljiva posljedica neoznačivanja dužine fonetski usvojenih riječi jeste, da danas, na primjer, englesku riječ *jeep* (vrsta vojnog terenskog automobila), koju smo svi upoznali negdje oko 1945. u fonetiziranom obliku *džip*, čitamo kao *džip* — valjda po analogiji na *džip!* *džipnuti* — dok je pravilno, prema engleskom, *džíp*. Slično je i s *tkovim drvom* od engleske riječi *teak*, koja se čita *tík*; pa *stíplčejs* umjesto *stíplčejs* (engl. *steeplechase*). Ovakvih riječi moglo bi se, nesumnjivo, nabrojati i više, ali navodim samo one, koje mi u prvi mah padaju na pamet. Dakako, mnoge engleske riječi usvojili smo i s ispravnom dužinom vokala, na primjer: *tim*, prema engl. *team* (čit. *tim*); *miting*, prema engl. *meeting* (čit. *míting*); *klínč* prema engl. *clinch* (čit. *klínč*) i t. d.

³ »Jezik«, god. V, 3, str. 79.

dužbina — za engl. *foundation* — koja podsjeća na manastire naših srednjovjekovnih vladara; trebalo je reći *zaklada*. Dalje: »*Dulesa (Dalsa)*« umj. *Dalesa* — uz ispravno (20. IX.) *Dales*; »*Sandys (Sandis)*« umj. *Sendis*; »sa šefom State Departmenta (*Stejt Departmana*)« umj. *Departmenta*, te konačno najgrublja pogreška od svih: »*Gloucester (Glokaster)*« umj. *Gloster!* Od griješka u kasnijim brojevima želio bih samo istaknuti nakazni *Forenj afers* (20. IX.), za »*Foreign Affairs*«, umjesto ispravnog *Forin efers*. Onaj nemogući *Forenj*, naslijeđen nesumnjivo još od predratne »*Politike*« (*Forenj ofis*), dobio je već, izgleda, puno građansko pravo u našim političkim vijestima, ali to ne znači, da ga dosljedna upotreba pravilnog *Forin* ne bi mogla još uvijek istisnuti.

Zar je tako teško lektoru iz »*Vjesnikove*« redakcije, da uzme »*Zorin*« Englesko-hrvatski rječnik i da u iscrpnom pregledu izgovora vlastitih i geografskih imena (str. 1215.—1272.) provjeri izgovor stranih imena?

Željko Bujas

UTJECAJ ENGLSKIH ATRIBUTA

U našoj štampi susrećemo se često s pogrešnim, našem jeziku potpuno stranim, pisanjem vlastitog imena pred općom imenicom u službi atributa ili apozicije, što je izrazit utjecaj engleskog jezika. Naročito često susrećemo se s ovom pojavom u nazivima ustanova, zemljopisnim nazivima i slično.

Tako, na primjer, čitamo (»*Vjesnik*«, 31. III. 1957.) o njujorškom *Belasco-teatru* i londonskom *Stoll teatru* te, u istom dnevniku od 23. IV. 1957., o *Crest-Theatru* u Torontu. Dakle tri različita načina pisanja — s crticom i malim *t*, bez crtice i s malim *t*, s crticom i velikim *t* (uz neprevedeno *Theatre*) — za isti slučaj, kojima je zajedničko samo pogrešno pisanje vlastitog pred općim imenom. Umjesto toga trebalo je, jasno, stajati *kazalište Belasco*, *kazalište Stoll* i *kazalište Crest* — to prije, kad na primjer u posljednjem članku nailazimo i na pravilno *kazalište Phoenix*. Bilo bi jednako ispravno, da su spomenuti nazivi bili prevedeni i kao *kazalište Belasco Theatre*,

kazalište Stoll Theatre i *kazalište Crest Theatre*.

Takve primjere nije teško naći, ima ih, nažalost, u izobilju. Evo još nekih: *Shwedagon pagoda* (»*Vjesnik* u srijedu«, 27. II. 1957.), *Penobscott hotel* (»*Vjesnik*«, 17. II. 1957.), *Sadler's Wells balet* i *Covent Garden opera* (»*Vjesnik*«, 20. I. 1957.), *predsjednik Virginia Univerziteta* (Radio Zagreb, 5. I. 1957.), *Harward¹-Univerzitet* (»*Vjesnik*«, 30. I. 1957.). U oba posljednja primjera moglo se i umjesto *univerzitet* (engl. *university*) reći *sveučilište*.

Ništa bolje nije ni sa zemljopisnim nazivima. Zapisao sam neke: *Fidži otočje*, umjesto *otočje Fidži*; *Midway otoci*, umjesto *otoci Midway* ili *Midwayski otoci* (»*Vjesnik* u srijedu«, 27. II. 1957.); *Tankan zaljev*, umjesto *zaljev Tankan* ili *Tankanski zaljev* (»*Vjesnik* u srijedu«, isti broj); *Berdmor-glečer* (još i s crticom!) umjesto *glečer Berdmor* ili *Berdmorski glečer* (»*Vjesnik*«, 4. I. 1957.). Čudno je samo, što smo izbjegli tome, da čitamo o *Gaza-pojasu* prema engleskom *Ghaza strip!*

U vijestima iz Indonezije nailazimo (»*Vjesnik*«, 12. I. 1957.) u istom članku pet puta na *Masdžumi stranku* uz dvaput pravilno *stranka Masdžumi*, a u istom članku čitamo dvaput i *Ulema stranka*. Ako je dvojako pisanje stranke Masdžumi trebalo značiti neko kolebanje, to nije bilo kolebanje nabolje, jer u istim novinama od 23. III. 1957. čitamo opet *Masdžumi stranka*.

Uz ispravno *muha »ce-ce«* (»*Vjesnik*«, 28. IV. 1957.) možemo susresti i »*ce-ce*« *muha* (»*Vjesnik*«, 21. I. 1957.).

U »*Vjesnikovoj*« reportaži u nastavcima »*Jivari s Amazone*« nailazimo na *Jivari ratnici* umjesto *Jivarski ratnici*.

U »*Vjesniku*« od 13. II. 1957. saznajemo, da se »... u dijelovima države Bombaj, gdje se govori *gudžeret jezikom*, disidenti, članovi kongresne stranke, bore za zasebnu *gudžeret državu*...« — umjesto *gudžeret-skim jezikom* i *gudžeret-sku državu!* Posebna je griješka to, što su naši novinari pročitali *Gujarati* (što je zapravo na engleski način napisan indijski naziv) kao *gudžeret*

¹ Umjesto ispravnog *Harvard*.